

O potrzebie budowy informacyjnych podstaw trwałego rozwoju

Autor tekstu: **Lesław Michnowski**

We (...) declare (...) to build a new kind of society (...) in which new technologies, in particular information and communications technologies (ICTs) become an essential tool, accessible to all, (WSIS) (...) **the sustainable development** of our people (...) comprehensive vision for the future of humanity (...) poverty eradication, changing consumption and production patterns (...) pillars of sustainable development — economic development, social development and environmental protection (...) (WSSD).
- WSIS — Draft declaration of Principles
- WSSD — Johannesburg Declaration.

W wyniku rozwoju nauki i techniki światowa społeczność znalazła się w jakościowo nowej sytuacji: zmian i ryzyka. Radykalnie wzrosła wielkość wielu organizacji — ich potęga i bezwładność. Znacznemu wydłużeniu uległ okres od pojawienia się konieczności dokonania zmiany w formach życia ludzkiego i przyrody do momentu ich odpowiedniego przekształcenia (czyli zmiany w infrastrukturze naukowo-technicznej, aksjologii, ekonomice, edukacji, polityce, strukturze środowiska przyrodniczego, itp.).

Wielki (wraz z tym rozwojem) wzrost tempa zmian w uwarunkowaniach życia spowodował utratę skuteczności dotąd podstawowej, nadążnej (*post factum*) metody adaptacji form życia społeczno-gospodarczo-przyrodniczego do tych nowych uwarunkowań,. (Uwarunkowania życia, to m.in. dostępność zasobów naturalnych, stan środowiska, światowa technika, poziom rozwoju wyżej rozwiniętych jej części, i in.). Ponadto spowodował on, częstokroć wielkie, opóźnienia pomiędzy zastosowaniem nowej techniki, a ujawnieniem się jej negatywnych konsekwencji. Pojawiło się zatem ryzyko, nawet globalnej, katastrofy.

Sytuacja zmian i ryzyka

wprowadziła - jako dominujący — jakościowo nowy czynnik destrukcji. Jest nim nieuchronne, szybko wraz z rozwojem nauki i techniki postępujące, moralne starzenie się do niedawna poprawnych form życia, lecz już niezgodnych z nowymi jego uwarunkowaniami. Eliminowanie negatywnych skutków tej moralnej destrukcji wymaga wielkiej ludzkiej pracy wspomaganą wysoką nauką i techniką: intelektualnej aktywności twórczej — poznawczej i innowacyjnej.

Sytuacja zmian i ryzyka spowodowała konieczność radykalnego zwiększenia dalekowzroczności, elastyczności oraz rezerwotwórczości światowej społeczności. Pojawiła się potrzeba umożliwienia i wymuszenia dalekowzroczności polityków. A także — potrzeba ludzkiego, partnerskiego współdziałania, istotnego warunku rozwojowej synergii. Wraz z tym powstała potrzeba udoskonalenia, z pomocą nauki i techniki, systemu kształtowania polityki społeczno-gospodarczej, w tym naukowo-technicznej.

Nadchodzące zmiany w uwarunkowaniach życia winny być z odpowiednim wyprzedzeniem przewidywane i wartościowane. W przypadku rozpoznania negatywnych tendencji powinno się podejmować przeciwdziałania również z odpowiednim wyprzedzeniem (*ante factum*). Zaś tendencje pozytywne - wzmacniać i chronić przed zaburzeniami.

Jednak poznawanie przyszłości jest z natury ograniczone. Jest ono obarczone niepewnością, wynikającą z jedynie częściowego dynamiką zdeterminowania przyszłego, w istocie chaotycznego, przebiegu procesu życia społeczno-gospodarczego. Stąd konieczność zapewnienia wysokiej elastyczności, umożliwiającej szybkie (tym razem *post factum*) reagowanie na zmiany zbyt późno, bądź wręcz nie przewidziane. A także — umożliwiającej szybkie wprowadzanie osiągnięć rozwoju nauki i techniki do praktyki.

W sytuacji zmian i ryzyka, dotyczące przyszłości ograniczone zdolności poznawcze stwarzają konieczność radykalnego poszerzenia zakresu intelektualnej aktywności twórczej. Trzeba mianowicie dysponować wcześniej wytworzonymi naukowo-technicznymi środkami przeciwdziałania zagrożeniom nie przewidzianym, ujawniającym się nawet katastroficznie. Stąd, dla życia w tej nowej sytuacji, pojawiła się konieczność wielkiej rezerwotwórczości, czyli w nadmiarze stwarzania rezerw intelektualno-materialnych zasobów życia - na „wszelki wypadek”.

Nie są to jednak już wszystkie podstawowe uwarunkowania życia i rozwoju w sytuacji zmian i ryzyka. Nie wystarcza tu jedynie prosta, krótkoterminowa adaptacyjność *ante factum* — bezpośrednio wyprzedzająca nadchodzące niekorzystne zmiany w uwarunkowaniach życia. Te nadchodzące zmiany są bowiem, w znaczny stopniu, w czasie „odłożonym” skutkiem poprzednio realizowanej,

niedoinformowanej polityki społeczno-gospodarczej.

Stąd konieczność takiej, jakościowo nowej, długomyślnej polityki, aby uwzględniała ona nawet odległe w czasie, przyszłe jej konsekwencje. A więc, aby polityka była tak prowadzona, by w jej następstwie w dalszej przyszłości nie pojawiały się zagrożenia, którym będzie się trzeba przeciwstawiać w wyżej już omówiony - z natury wysoce kosztowny — bezpośrednio wyprzedzający je sposób.

Sytuacja zmian i ryzyka spowodowała moralne zdegradowanie darwinizmu społecznego — dotąd podstawowego mechanizmu stymulowania rozwoju społeczno-gospodarczego. A zarazem rozwój nauki i techniki stworzył możliwość zastąpienia tej przestarzałej, obecnie kryzysogennej, wysoce ekospołecznie kosztownej metody „prób i błędów” i „wzorców sprawdzonych (w innych niż aktualne i nadchodzące warunkach)” metodą ewolucji intelektualnej, opartą na ludzkiej mądrości, wspomaganą wysoko rozwiniętą nauką i techniką.

Przy czym współczesna mądrość to: intelekt, wiedza (*a posteriori* i *a priori* odwzorowująca rzeczywistość) i sztuczna inteligencja. Zaś intelekt, to zdolność rozumowania, także intuicyjnego poznawania, oraz poprawnego wartościowania skutków działań własnych i środowiska, jak i — przeciwstawiania się rozpoznawanym tendencjom negatywnym, oraz wspomaganie tendencji pozytywnych, sprzyjających życiu własnemu i środowiska.

Zamiast dotychczasowego, dopiero w praktyce weryfikowania poprawności rozwojowych rozwiązań i ich selekcjonowania - poprzez śmierć „niedostosowanych” do nowych uwarunkowań życia (w tym „wyrzucania na śmietnik” środków technicznych błędnie zaprojektowanych lub nieadekwatnych do nowych uwarunkowań) — powstała możliwość ich wstępnej selekcji w przestrzeni wirtualnej. Selekcji tej będzie można dokonywać metodami symulacji komputerowej, dostarczającej wiedzy zarówno o prawdopodobnych przyszłych uwarunkowaniach stosowania nowych organizacyjno-technicznych rozwiązań, jak i o ich kompleksowych konsekwencjach.

W wyniku rozwoju nauki i techniki,

a także wzrostu liczebności światowej społeczności, nastąpiło — zagrażające globalną katastrofą — przekroczenie granic jej wzrostu. Niedopuszczenie do tej katastrofy wymaga pilnego opanowania zdolności trwałego rozwoju, czyli rozwoju nie przerywanego okresowo kryzysowymi zapaściami i *post factum* wymuszaną budową na „gruzach” nowej formy życia społeczno-gospodarczego.

Podstawę dla działań na rzecz trwałego rozwoju stanowi teza: NIE MA GRANIC DLA MĄDRZE REALIZOWANEGO WZROSTU I TRWAŁEGO ROZWOJU światowej społeczności (*No limits to wisdom based growth and sustainable development*).

Oznacza to konieczność naukowo-technicznych, edukacyjnych i społecznych przesłanek ewolucji intelektualnej, w tym adekwatnego do sytuacji zmian i ryzyka systemu prowadzenia polityki rozwoju. Oznacza to również konieczność udoskonalenia mechanizmów społeczno-gospodarczej autoregulacji, wzmocnienia ich wiedzą o przyszłości.

Dla stworzenia możliwości rozwojowego przemieszczania granic wzrostu należy doprowadzić do ukształtowania informacyjnych podstaw trwałego rozwoju. Wymaga to stworzenia struktur zarządzania globalnego, opartego na zasadzie pomocniczości- *global subsidiarity governance*.

Wskazane byłoby przeto utworzenie w ramach ONZ

Światowego Centrum Strategii Trwałego Rozwoju.

Pierwszoplanowym zadaniem tego Centrum powinno być zrealizowanie międzynarodowego programu budowy powszechnie dostępnego ŚWIATOWEGO SYSTEMU DALEKOWZROCNIEGO PRZEWIDYWANIA I WYMIERNEGO WARTOŚCIOWANIA SKUTKÓW POLITYKI, PRACY I INNYCH ZMIAN W UWARUNKOWANIACH ŻYCIA ludzi i przyrody.

Ta wielka naukowo-techniczna i społeczna operacja powinna doprowadzić kolejno do zbudowania

I — zintegrowanego, terytorialnie rozproszonego, systemu prognozowania ostrzegawczego;

II — systemu symulacji komputerowej projektowania i wartościowania zmian organizacyjnych oraz dotyczących rozwoju techniki;

III — informacyjnych podstaw ekonomiki trwałego rozwoju (*SD-economy*), czyli ekonomiki dalekowzrocznej i elastycznej, opartej na kompleksowym rachunku korzyści i kosztów gospodarowania oraz kierującej się dobrem wspólnym — czyli dobrem własnym podmiotów gospodarowania z zapewnieniem proporcjonalnych korzyści również ich społeczno-przyrodniczemu środowisku.

Zrealizowanie powyższego programu przyczyni się do usprawnienia polityki rozwoju nauki i techniki. Już tylko podjęcie postulowanego prognozowania ostrzegawczego ukaże ogrom potrzeb dotyczących nowej wiedzy niezbędnej w tym prognozowaniu. Ukazywanie — poprzez już opanowane prognozowanie — różnorodnych potencjalnych zagrożeń, umożliwi kierowanie rozwoju nauki techniki na ich eliminowanie.

Zapowiedź podjęcia tej wielkiej operacji mogłaby mieć miejsce już podczas pierwszej części Światowego Szczytu na Rzecz Społeczeństwa Informacyjnego, w grudniu tego roku w Genewie. Byłoby wskazane, aby powyższa propozycja — podjęcia budowy informacyjnych podstaw trwałego rozwoju — stała się wspólną inicjatywą Polski i Unii Europejskiej.

*

"Forum Klubowe" nr 12/2003

Lesław Michnowski

Dr habilitowany, specjalizujący się w biocybernetyce ekorozwoju. Członek Towarzystwa Współpracy z Klubem Rzymskim oraz Komitetu Prognoz "Polska 2000 Plus" PAN.

[Pokaż inne teksty autora](#)

(Publikacja: 12-06-2006)

[Oryginał.](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,4836) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,4836>)

Contents Copyright © 2000-2008 by Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2008 Michał Przech

Autorem tej witryny jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Właścicielem witryny są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane

w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tej witryny i jakiegokolwiek ich części.

Wszystkie strony tego serwisu, wliczając w to strukturę podkatalogów, skrypty JavaScript oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tej witryny oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tej witryny i nie korzystać z jej zasobów.

Informacje zawarte na tej witrynie przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach

informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów serwisu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na witrynie. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych serwisu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl